

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ 'ਭਾਅ ਜੀ' ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ...

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ 'ਝੰਡ'

ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗਾਂ ਦੇ ਗਰਜਵੇਂ ਬੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਉੱਜ ਹੀ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰ-ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ, ਉੱਚੀ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੰਬਦੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਪੇਂਡੂ, ਸ਼ਹਿਰੀ, ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ, ਜਵਾਨ, ਔਰਤਾਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ-ਬੀਬੀਆਂ, ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਆਮ ਨਾਟਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਵੱਖਰੀ ਨਾਟਕ-ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਵਿਧਾ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਧਾਰਨ ਸਟੇਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੀਕ ਅਹਿਮ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ। ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ-ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ-ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੇ ਸੀਮੈਂਟ-ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਕਲਾਸ-ਵੱਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਧੁੰਨ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੁੱਕੜ ਤੇ ਸਟੇਜੀ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਾਥੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ 'ਭਾਅ ਜੀ' ਸਨ। ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਭਾਅ ਜੀ' ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ 'ਭਾਅ ਜੀ' ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਪਿਛੇਤਰ' ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ 1969-70 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੇਡਿਆ ਨਾਟਕ 'ਲੋਹੇ ਦੀ ਭੱਠੀ' ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਗਏ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪੇਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੈ, ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਨਾਟਕ ਫੈਕਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ, ਘਰੇਲੂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਵੀ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਭਾਅ ਜੀ ਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੇਟ੍ਰ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਬਾਂਹ ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ, ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੀ ਜੋ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਮੇਟ੍ਰ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ

ਦਖਲ ਨਾਲ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਰਭਜਨ ਜੱਬਲ, ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸੁਰੇਸ਼ ਪੰਡਤ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਰੰਗਮੰਚ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ' ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਟਕ ਘੱਟ ਹੀ ਮਿੱਸ ਕਰਦਾ। 'ਤਖ਼ਤ-ਲਾਹੌਰ', 'ਧਮਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ', 'ਜਿਨ ਸਚ ਪਲੈ ਹੋਇ', 'ਇਹ ਲਹੂ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ', 'ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ', 'ਟੋਆ', 'ਤੂਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ' ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਇਸ 'ਕੇਂਦਰ' ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਵੇਸਰ ਉਰਫ 'ਕਿਸ਼ੀ-ਪੰਡਤ', ਸਰਦਾਰਜੀਤ ਬਾਵਾ, ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਰਗੇ ਕਈ ਮਹਾਨ ਰੰਗਕਰਮੀ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਵਡਮੁੱਲੀ-ਦੇਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਭੁਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

1974 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਐੱਮ.ਐੱਸ. ਸੀ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਵੇਹਲੇ ਦਿਨਾਂ' ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਉਪਰੰਤ ਪਿੰਡ ਦੀ 'ਨੌਜੁਆਨ ਸਭਾ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਜੋ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੌਜੁਆਨ ਸਭਾਵਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ 'ਨੌਜੁਆਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ' ਵੱਲ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁੰਡੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਕ-ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਮਿਕ-ਖਿਆਲੀਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਦਾ ਨਾਂ 'ਨੌਜੁਆਨ ਸਭਾ' ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ 'ਭਾਰਤ' ਸ਼ਬਦ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਖੱਬੇ-ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਾਮਰੇਡ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਸਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਹ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਦੇ।

ਮੇਰੇ ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਦੋ ਜਮਾਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਕੁ ਹੋਰ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ 25 ਕੁ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੋਟ ਆਉਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬਹੁਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੀ ਸਾਂ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਲੱਗਦੀ ਵਾਹੇ ਓਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਖਰਚਾ ਨਾਂਹ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬਰ ਜਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਰੂੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਚੁੱਕ/ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਫਿਰਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣੇ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ, ਪੰਚਾਇਤ-ਘਰ ਤੇ ਫਿਰਨੀ 'ਤੇ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣੇ ਆਦਿ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਏਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਜਾਣ ਗਏ ਸਨ ਕਿ 'ਮੁੰਡੇ' ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਪਰ ਪੈਸੇ-ਧੋਲੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝਿੱਸੀ ਹੀ ਵੱਟਦੇ। ਕੇਵਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਘਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਈਏ। ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮੋਹਤਬਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਤੇ ਇੰਜ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਾਂਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਉਗਰਾਹੀ ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਲਈ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤੇਟ ਨਾ ਆਈ। ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ-ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਮੈਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ' ਦੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਡਰਾਮੇ 'ਜਿਨ ਸਚ ਪਲੈ ਹੋਇ', 'ਇਹ ਲਹੂ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ' ਤੇ 'ਤੂਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ' ਖਿਡਵਾਏ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਗਲੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੇਖਣ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਡਰਾਮੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਵਾਏ।

ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਭਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 'ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਵਾਸ' ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਦਰਅਸਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ ਕਿ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਨਾਟਕਕਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੱਲ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਜੋ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦੇਂਦੀ ਸੀ, ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਪੀਤੀ। ਨਾਲ ਬਿਸਕੁਟ ਵੀ ਸਨ। ਚਾਹ ਪੀਂਦਿਆਂ ਭਾਅ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਕੋਈ ਸਟੇਜ ਵਰਗੇਰਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਹੋਗਾ ਕਿ ਗੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਪਊ?' ਜਦ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸਟੇਜ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਨਵੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਸਟੇਜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮਜ਼ਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਜੋੜ ਕੇ ਹੀ ਕੰਮ ਸਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਸਟੇਜ ਬਾਅਦ 'ਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਦੇ ਕਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ-ਰੰਗਮੰਚ ਨਾਲ ਜੋੜ ਗਏ ਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਿਆ।

001-647-864-9128